

RECENSIONES

«Da Carapuchiña ao Señor Lamote», o valor dos clásicos

Da Carapuchiña ao señor Lamote. Clásicos para a infancia e a mocidade en lingua galega.

Miguel Vázquez Freire

Edicións Xerais de Galicia, 326 páxinas

Por Manuel Bragado

bretemas@gmail.com

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 98-99

Dende 2004, Miguel Vázquez Freire (MVF) publica nestas páxinas da Revista Galega de Educación unha serie de textos críticos baixo o epígrafe «Clásicos da literatura infantil en galego». Unha escolma destes traballos aparece agora no libro *Da Carapuchiña ao Señor Lamote. Clásicos da literatura para a infancia e a mocidade en lingua galega** (Xerais 2019) dirixido ao lectorado especializado en mediación literaria e na formación do criterio lector. Unha obra nacida da ansia lectora dun dos nosos críticos e investigadores referenciais no eido da literatura infantil e xuvenil dende hai décadas, tamén un dos pensadores críticos e narradores galegos máis sólidos do noso tempo.

Concibida como unha viaxe diacrónica polo canon dos clásicos literarios occidentais para a infancia e a mocidade, MVF estuda vinte e oito obras e autorías traducidas ao galego, itinerario

lector que completa con catro autores galegos, os traballos da ilustración infantil de Luís Seoane, o Balbino de Xosé Neira Vilas, os textos infantís fundacionais de Carlos Casares e o señor Lamote de Paco Martín, o inesquecible profesor de chairego e debuxante de soños, a que Miguel homenaxea no propio título do libro. Case un epílogo de clásicos galegos do século XX, que sabemos anticipa un segundo volume sobre outras figuras da nosa literatura infantil e xuvenil de finais do século XX, desaparecidas de forma prematura, María Victoria Moreno, Agustín Fernández Paz e Xabier DoCampo.

Trinta e dous traballos de grande coherencia estrutural, que comeza cada un deles cunha atractiva achega biográfica do autor, un retrato humano e literario onde se amosa o talento narrativo de MVF, que anticipa a cerna de cada capítulo, a in-

terpretación crítica sobre a obra. Unha abordaxe que se completa co comentario sobre as diversas edicións galegas, tanto das completas como das adaptadas, así como coa información sobre as versións cinematográficas (incluídas ás da factoría Disney) e de banda deseñada e das referencias bibliográficas actualizadas doutras obras do autor en galego. Concibido así, con semellante espírito crítico e afán divulgador e didáctico, este libro de MVF convértese nunha ferramenta polivalente que non pode faltar en biblioteca ningunha de mediación literaria.

MVF entende por clásicos aquelas obras que sobardan o seu tempo, textos literarios que conseguen saltar os límites do momento no que foron escritos ou publicados, sendo valiosas para o lectorado de cada tempo. Un concepto que lle serve a Miguel para reflexionar sobre o carácter universal e atem-

Miguel Vázquez Freire
**Da Carapuchiña
 ao señor Lamote**

Clásicos da literatura para a infancia
 e a mocidade en lingua galega

XERAI S

poral destas obras que forman parte xa da voz da humanidade, sexa polo feito de que continúan emocionando ou polo interese que manteñen dende a noite dos tempos. Con semellante propósito, é doado comprender que non estamos diante da obra dun erudito (a pesar de que Miguel o é neste eido como noutros dos seus saberes) nin dunha investigación con pretensións académicas, senón máis ben a expresión do amor dun lector experto e emocionado cara estes textos fundamentais que sobreviven ao paso do tempo. Ou roubándolle as palabras que pronunciou na presentación de Vigo: «este é un libro dun lector apaixonado preocupado porque os lectores apaixonados de hoxe se estean perdendo o gozo dos clásicos».

O libro de MVF ben podería titularse de *Homero a Paco Martín*, xa que eses son os límites, nada menos que vinte e oito séculos, entre os autores clásicos escollidos. Unha obra concibida para axudar ás persoas mediadoras a que inciten á lectura destes clásicos, dende a *Odisea* na súa versión adaptada para o galego en 2007 por Xavier Senín e Isabel Soto, concepto o de adaptación sobre o que tamén se reflexiona, pasando polos contos maravillosos adaptados de Perrault, e Grimm, os contos de Andersen (xa con autor), até as grandes novelas de aventuras do XIX, aquelas que resultaron tan decisivas na nosa formación como lectores letraferidos hai case cincuenta anos.

Nunha obra moi substancial e suxestiva en reflexións é inevitable que cadaquén procure de forma inconsciente confrontar o seu itinerario lector, ese camiño persoal, único e irreplicable, coa proposta de títulos de MVF ou sequera coa interpretación das obras criticadas. Confeso que algunhas análises me entusiasmaron como as referidas a lectura do *Pinocchio*

de Collodi como educación do neno proletario ou a que relaciona Alicia, a nena burguesa de Lewis Carroll, co ludismo literario. Como tamén foi do meu maior interese a reflexión que se propón ao fío d' *A illa do tesouro*, xa que para MVF na aventura clásica tan esencial é a acción como o conflito moral, xa que a aventura é ética ou non é tal. Como dicimos outro tanto do capítulo dedicado a Jules Verne, autor que pon a aventura ao servizo da educación científica, abrindo o debate sobre o valor do didactismo na literatura, concibindo o texto como chave que achega acceso ao coñecemento e ao desenvolvemento da tecnoloxía. Capítulo sobre as viaxes extraordinarias veranianas no que MVF non esquece abordar a relación do bretón con Hetzel, o seu comprometido editor proactivo.

Valiosa é tamén a lectura dos clásicos do século XX, sexa a d' *O principião*, a obra desesperanzada, case desesperada de Exupery, como moi severa é a lectura da obra de Roald Dahl, abrindo unha lectura crítica sobre a maioría dos seus textos dos que salva só a *Matilda*, á que considera obra mestra. Non lle falta razón cando apela a que todas as aventuras de Dahl, por imaxinativas e divertidas que sexan, carecen desa experiencia que provoca nos seus protagonistas transformación moral, un criterio a ter en conta á hora de mediación literaria das obras dun autor considerado indiscutible.

Este ensaio de MVF serve, ademais, para facer un certo balance da edición de clásicos infantís e xuvenís en galego nas últimas catro décadas. É de xustiza recoñecer o papel fulcral de Xerais nesta tarefa, sobre todo durante a década de 1980, iniciada coa mítica colección «Xabarín» na que se foron incluíndo unha boa parte destes textos canónicos. Como tamén é moi significativo

que nesta escolma, coa excepción da adaptación d' *A Bela e a Besta* de Madame Villeneuve (1740) e da novela *Os escaravellos voan á tardiña* de María Gripe, a maioría dos títulos sexan clásicos masculinos, o que obriga a reflexionar sobre a dimensión de xénero nunha proposta canónica occidental, masculina e patriarcal. Como tamén a axuda a reivindicar o traballo dos bos tradutores e tradutoras xa que por ventura contamos con excelentes versións ao galego destes títulos, e a detectar as carencias do catálogo galego destes clásicos, aínda en contrución, ao que hoxe por ventura contribúen diversos selos editoriais, algúns mesmo especializados en tradución.

Da Carapuchiña ao señor Lamote é unha obra de referencia para a mediación lectora e un pracer para lectores e lectoras apaixonados como o propio autor. Parabéns a Miguel por tan excelente traballo do que agardamos unha segunda entrega na que aborde os clásicos galegos contemporáneos. ■